

שרכרן ריחני קם לתחיה יום לאחר הגשם

נועם וקס, חוג כלנית - noam.vax@gmail.com

צלם: גברי שיאון, אורי אשכר, מוקי גרוס חוג כלנית - gavshosh@gmail.com

הביא לדפוס: אבי שמידע

תמונת השער: שרכרן ריחני, צילם גברי שיאון

התצפית: 25.10.2021

פרסום: 20.11.2021

תקציר: השרכים ידועים בעיקר כצמחי צל הגדלים באזורים לחים וגשומים של יערות ממוזגים וטרופיים. אך יש גם שרכים הגדלים בתנאי קיצון של מדבר וסלעים אלפיניים. אלה הם בעלי התאמה מיוחדת המאפשרת להם להתקיים במשך תקופת ארוכה כ"צמח יבש ומת" ולהתחדש בבת אחת ולהוריק יום יומיים לאחר הגשם. דוגמא לכך ראינו באתר החלמוניות במאלה-רחבעם בתאריך 22.11.2021 כאשר שרכרן ריחני *Cheilanthes pteridioides* היה ירוק עלים כבר יומיים לאחר הגשם הגדול. איך הצמח מתחדש כה מהר?

=====

שרכרן ריחני *Cheilanthes pteridioides* בחגווי סדקי סלעים, מעלה רחבעם 22.11.2021. צילם מימין - מוקי גרוס, משמאל - אורי אשכר ©

מכירים אנו את אתר החלמוניות מעלה -רחבעם אשר שוכן דרומית מזרחית להירודיון שנים רבות; כל שנה אנו מבקרים בו בחודש נובמבר ופרט לחלמוניות באזור אנו רושמים בדרך כלל את כל הצמחים הגדלים. והנה בהשתלמות כלנית האחרונה מצא אחד מאתנו (נ.ו.) פרט ירוק פרוש עלים של **שרכרן ריחני *Cheilanthes pteridioides***. נכון כי שרך זה הוא צמח סדקי סלעים די שכיח בשדרת ההר של החבל הים-תיכוני - אך אף פעם לא רשמנו אותו בתחנת מעלה-רחבעם. "איך זה יתכן?" "...והרי טובי הבוטנאים ומחפשי המציאות עשבבו אתר זה ורשמו רשימות מפורטות של כל הצמחים באזור. עיון נוסף בשאלה ובהקשר של המרחב והזמן הבהיר לנו את התעלומה: שרכרן ריחני בנחל החלמוניות ובאתר מעלה רחבעם אך הוא נדיר ופעיל רק תקופה קצרה בלבד. הוא מתחדש מיד אחרי הגשם ונשאר ירוק רק מספר שבועות ומתייבש שוב ביובש.

שרכרך ריחני *Cheilanthes pteridioides* בחגווי סדקי סלעים, צילם גברי שיאון ©

לרוב הצמחים לוקח מספר ימים, 5-14 או אפילו יותר לבלב ולפרוש את עליהם אך מסתבר שהשרכרך עושה זאת תוך יום; סופה מספר 5 שהיא מערכת הגשם הראשונה הגדולה (מעל 10 מ"מ בחבל הים תיכוני ומעל 3 מ"מ בחגורת הספר שם שוכן מעלה רחבעם) בסתיו תשפ"ב התרחשה בחגורת הספר ביום שבת ה- 20.11.21 ואילו אנו בקרנו במקום בבוקר ה-22.11.2021 כלומר יומיים לאחר מכן. פגשנו את השרכרך הריחני עם עלים פרושים לרווחה, ראייה שאלה נפרשו יום קודם לכן. איך מצליח שרך זה לגדל עלים ירוקים כה מהר? במחקרים שנעשו בעיקר בטחבים, בקבוצת הסלגינלה וגם בשרכים כי לקבוצות צמחים קדומות אלה יש יכולת לשמור חלק חשוב מהחלבונים והאנזימים הדרושים להפעלת מנועי הצמיחה ב"חיים" ולהפעיל אותם מיד עם כניסת מים לתאים המצומקים. בעוד בשאר הצמחים העילאיים מתחיל לאחר גשם היורה תהליך ארוך של יצירת חלבונים ואנזימים מגדילי הד.נ.א. הרי ב"צמחי קומו לתחיה" (Resurrection plants) נשארים בתאים חלבונים המופעלים מיד עם ירידת הגשם וכניסת מים לתאים המצומקים. על ידי כך יכול השרכרך, בדומה לטחבי המדבר לנצל את ימי הלחות המועטים של המדבר לפוטוסינתזה.

כהן ש 2021 שרכרך הסלעים *Cheilanthes vellea*; שרך נדיר הנגלה בנחל רפאים ובנחל ערוגות-עילי. כתב עת "כלנית" 8.

ספרות:

Raven PH Evert RH Curtis H 1981 Biology of Plants 3edition, Worth
.Publishers, Ney-York

שרכרן ריחני *Cheilanthes pteridioides* בחגווי סדקי סלעים, צילם גברי שיאון ©

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט : וקס נ 2021 שרכרן ריחני קם לתחיה יום לאחר הגשם, כתב-עת "כלנית" 8.

[https://www.kalanit.org.il/botanical_news/cheilanthes-
/pteridioides_news1](https://www.kalanit.org.il/botanical_news/cheilanthes-
/pteridioides_news1)

=====